

Kniha: Babička (Božena Němcová)

Předmět: Český jazyk - rozbor díla

Přidal(a): Mr. Kryštof

Božena Němcová

- *4.2.1820, Vídeň
- †1.1862, Praha
- Spisovatelka, prozaička považována za zakladatelku novodobé české prózy
- Dětství strávila v Ratibořicích U české Skalice
- Původní jméno: Barbora Panklová
- Provдалa se s Josefem Němcem
- Měla čtyři děti (Karel, Hynek, Jaroslav, Theodora)
- Trpěla nouzí... špatný vztah s manželem, smrt syna Hynka, zemřela vyčerpaná.

Další díla:

- Divá Bára
- V zámku a podzámčí
- Chyše pod horami

Literárně historický kontext

Realismus v české literatuře

- 2. pol. 19. stol ve všech evropských literaturách

- z latiny – realis
- realismus je odvozen od francouzského malíře Gustava Courberta -> 1853 otevřel v Paříži výstavu Le réalisme (= skutečnost, skutečný, reálný)
- prvky realismu:
 - 1. v antice -> Homér – popis přírody
 - 2. renesance -> Shakespeare – typy postav
 - 3. kritický realismus -> Balzac (80. a 90. léta)
- Borovský přinesl žánr – satirické dílo (epigramy – krátká báseň zakončená pointou, ironicky)

Další spisovatelé:

- Karel Havlíček Borovský – Tyrolské elegie, Král Lávra, Křest sv. Vladimíra, Obrazy z Rus
- Josef Jungmann – Slovní česko-německý, O jazyku českém
- František Palacký – Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě
- František Ladislav Čelakovský – Ohlas písní českých, Ohlas písní Ruských

Rozbor díla: Babička

- **Doba děje:** 19. století
- **Místo děje:** Staré bělidlo a okolní vesnice v Ratibořském údolí
- **Čas děje:** 1 rok

Hlavní myšlenka díla:

- Poukaz na prostý a mírumilovný život na venkově, patriotismus, dodržování zvyků (národní obrození) a na roli ženy

Tematický plán:

- **Námět:** originální
 - Život na venkově na konci 18. století a vlastní vzpomínky B.N. na její dětství
- **Inspirace:** Magdaléna Novotná (babička B. N.)
- **Autorské pojetí postav a dějů:** ICH-forma (babiččiné vyprávění), ER-forma
- **Celkové téma:** ukázat harmonický život prostých lidí, vzor dokonalosti člověka
- **Hlavní téma:** postava babičky jako moudré a zkušené ženy
- **Vedlejší téma:** průběh jednoho roku na venkově
- **Motiv:** stárnutí, vnoučata, láska k bližním, příroda, zámek, moudrost
- **Zápletka:** bez výrazné zápletky

Kompoziční plán:

- **Počet kapitol:** 18 kapitol (očíslované římskými číslicemi)
- **Postup:** chronologický s retrospektivitami
 - Nejednotný děj
 - Dvě dějová pásma, prolog, epilog, epizoda (Viktorčin příběh)

1. Prolog: Vzpomínka na babičku a její oslovení
2. Příjezd babičky, popis jejího dne, krajiny a lidí (I.-VIII.)
3. Staré Bělidlo v proměnách ročních období, zvyky venkovanů (od IX.)
4. Poslední dny babiččiného života
5. Prostředky kompoziční výstavby: kontrast (stáří × mládí, bohatí × chudí)

Jazykový plán:

- Spisovnost
- hovorový jazyk, odborné výrazy, archaismy, historismy, knižní slova, lidová úsloví, přechodníky
 - Nespisovnost
 - Obecná čeština, vulgarismy
 - Smyslovost
 - Zvuková stránka jazyka:
 - Lexikální stránka jazyka: zdobněliny, archaismy, historismy
 - Tropy
 - Metafora, eufemismus, přirovnání, epiteton

- Figury
 - Inverze, litotes, eufemismus
- Syntaktická stránka – větný typ
 - Dlouhá souvětí, oznamovací, tázací i zvolací věty

Postavy:

• Babička (Novotná)

- Hlavní postava díla
- Částečně zidealizovaná, ale stále reálná
- Vlastenecká
- Moudrá, milá, laskavá, ochotná každému pomoci, poradit, konzervativní, nepřizpůsobivá, pracovitá, zkušená, žoviální, asertivní, mírumilovná, láskyplná, šlechtná, prostá, zásadová, vyrovnaná, přejícná, klidná, vlídná a starostlivá žena

• Barunka

- Nejstarší z vnoučat
- Vidí v babičce vzor
- Milá, poslušná, citlivá, veselá a krásná slečna

• Vilém, Jan, Adélka

- Mladší sourozenci Barunky
- Vilém a Jan jsou malí nezbedové, neposlušní a zvědaví
- Adélka je stydlivá, nejmladší

• Paní kněžna

- Milá, hodná, spolehlivá, dobrosrdečná přejícná
- Žije na zámku společně se svou schovankou, Hortensíí
- Babičku má ráda, váží si ji a chová se k ní jako sobě rovné

• Komtesa Hortensie

- Schovanka kněžny
- Krásně maluje, tvůrčí, jemná, pokorná a milá
- Bude se vdávat za italského malíře

• Viktorka

- Dívka s tragickým životem, který kniha popisuje
- Zabije blesk
- provdala se, ale voják, který ji pronásledoval ještě jako svobodnou, jí nedal pokoj, utekla a zbláznila se, své dítě hodila do vody
- Dříve normální, pyšná a velmi krásná, po nešťastné lásce se ale zbláznila

Další postavy

- Manželé Proškovi (Tereзка a Jan) – pracují na zámku, rodiče Barunky, Viléma, Jana a Adélky
- Kristla – dcera hospodářského, zamilovaná do Míly
- Jakub Míla – vesnický hoch zamilovaný do Kristly
- Ital – sluha na zámku, působil problémy, když zjistil, že Kristla je zamilovaná do Míly
- Kudrnovic – chudá rodina nezaměstnaného flašinetáře s mnoha dětmi
- Pan Beyer – tamější myslivec sloužící kněžně na zámku

Děj

Babička dostala dopis od své dcery Terežky s prosbou, aby se k nim přestěhovala. Babička tedy přemůže stesk po přátelích a jejím bydle. Brzy se s každým spřátelí a nenásilně začne dětem a okolí předávat své zkušenosti, zvyky, moudrosti a morální hodnoty.

Během svého pobytu se seznamuje s obyvateli, jejich příběhy a trápeními. Brzy se seznámí na jedné procházce s dětmi také s kněžnou. Ta jí pozve k sobě do zámku. Kněžna si babičku velmi oblíbí a babička toho později několikrát využije. Pomůže několika lidem z jejich neštěstí např. pomůže chudým Kudrnovic a sežene panu Kudrnovi u kněžny zaměstnání. V zámku se babička seznámí i s Hortenzií. Babička žije dál se svou rodinou prostým, poklidným a pravidelným životem, který narušují jen občasné návštěvy známých a výjimečné události tehdejšího křesťanského života (poutě, svátky, ...). Po dobu jejího pobytu si získává svou prostou moudrostí mnoho přátel. Dovídá se mimo jiné i o příběhu nešťastné Viktorky: Byla kdysi velmi krásná, bohatá a velmi žádaná, ale byla pyšná a nikoho nechtěla. Pak ale za ní začal chodit „Černý voják“ (voják z nedalekého dočasného ležení). Viktorka z toho byla zoufalá, nechávala si pomoci od Kovářky, ale nakonec, když nic nezabíralo, se rozhodla vdát za jednoho známého. Jednoho dne, když již byla svatba dojednána, šla na pole a tam se poranila. Pomohl jí „Černý voják,“ Viktorka se do něj zamilovala. Když pak vojáci odtáhli, utekla za svou láskou. Vrátila se po čase sama a těhotná. Žila v lese, kde i porodila. Tehdy se zbláznila a dítě hodila do splavu.

Láska mezi Kristlou a Mílou silní, poté, co se Míla pomstil Italovi za dlouhodobé obtěžování Kristly, se Míla kvůli Italovi dostal do vojny. I Proškovi prožívaly trable, jejich otec se s kněžnou už do roka asi nevrátí, protože Hortenzie totiž onemocněla. Po dlouhém čekání se Hortenzie

uzdravila a Terezce se vrátil i její manžel společně s kněžnou a Hortenzií

Babička se rozhodla požádat kněžnu o pomoc pro Mílu a Kristlu. Předtím než tak učinila zjistila, že Hortenzie je zamilovaná do svého učitele umění z Itálie a je nešťastná, protože se jí po něm stýská. Babička se tedy u kněžny přimluvila nejen za Mílu s Kristlou, ale poradila jí i, co s Hortenzií.

Nakonec vše díky babičce dobře dopadlo. Míla byl osvobozen z vojny a s Kristlou se vzali, Hortenzie odjela za svou láskou a Kudrnovic rodina již nebyla chudá. Po nějakém čase bylo ukončeno i trápení Viktorky, protože do ní uhodil blesk.

Jak tak čas plynul, děti dospívaly a babička nadále stárла až přišel její čas, avšak lidé v údolí na ni budou vděčně dál vzpomínat.